

Trenutno su u EU u toku konsultacije o planovima za uvođenje takse na granicu ugljenika. Benkvoč (Bankwatch) ovo vidi kao važnu priliku da se obezbedi da proizvođači električne energije na zapadnom Balkanu igraju u skladu sa pravilima kada učestvuju na energetskom tržištu EU.

EU porez na ugljenik

Zagađivači iz EU uključeni su u evropsku šemu trgovine emisijama (ETS) i moraju dobiti dozvole za svaku tonu CO₂ koju emituje. Cena dozvola je početkom 2020. dostigla 28 evra po toni. Nekim sektorima, poput čelika, dozvoljene su besplatne dozvole, kako bi se sprečila da prebace proizvodnju van EU.

Uvođenje takse na granicu ugljenika imalo bi za cilj smanjenje uvoza robe sa visokim udelom ugljenika u EU iz zemalja u kojima nisu postavljene cene ugljenika. To bi moglo obuhvatati energetski intenzivne sektore poput električne energije, čelika, aluminijuma i cementa, ali za sada nije jasno na koje sektore EU planira da se fokusira. U svakom slučaju, ovo ima smisla samo ako znači i ukidanje besplatnih ETS dodataka za sve sektore u EU.

Evropska komisija je ovog meseca otvorila inicijalne konsultacije o ideji, sa rokom za podnošenje prijave do 1. aprila.

Uvoz električne energije iz EU

Prijava Benkvoča usmerena je na električnu energiju - sektor u kome snažno podržavamo taksu na granicu ugljenika. Ne predviđa se da će EU biti neto uvoznik električne energije u narednim godinama, ali ona uvozi električnu energiju iz i trguje električnom energijom sa zemljama sa velikim udelom ugljenikom na svojim granicama, kao što su Bosna i Hercegovina, Srbija, Ukrajina, Belorusija i Rusija.

Zapadni Balkan i Ukrajina deo su Ugovora o Energetskoj zajednici, koji im omogućava pristup energetskom tržištu EU. Oni su u obavezi da se pridržavaju Direktive EU o velikim postrojenjima za sagorevanje, koja je sada već zamenjena novom direktivom. Međutim, njihove elektrane daleko su od usklađivanja sa ovim zakonodavstvom, stvarajući enormne probleme sa zagađenjem vazduha u u svojim zemljama, a koji utiču i na EU.

Pristupanje EU i poštovanje propisa

Srbija i Bosna i Hercegovina planiraju da izgrade nekoliko novih elektrana na ugalj, koje će graditi kineske kompanije i finansirati kineske banke, a one nisu u skladu sa zakonodavstvom EU o industrijskim emisijama ili pravilima o državnoj pomoći. Zemlje pretpostavljaju da mogu izbeći plaćanje troškova za ugljenik do ulaska u EU.

Ali, s obzirom da imaju pristup energetsom tržištu EU, već bi morale da se pridržavaju istih ekoloških standarda, pravila o državnoj pomoći i cene ugljenika u energetsom sektoru. Ako to ne čine, iskrivljuju tržište, ugrožavajući proizvođače električne energije u zemljama na rubu EU koje se moraju suočiti sa jeftinijom konkurencijom iz zagađujućih postrojenja. S obzirom na to da se pristupanje EU ne očekuje barem u narednih nekoliko godina, to je predug period za čekanje. Ako zemlje Zapadnog Balkana žele da učestvuju u energetsom tržištu EU, moraju da se ponašaju po pravilima i odmah preduzmu potrebne mere.

Ulaganje u obnovljive izvore umesto uglja

Ugovorne strane Energetske zajednice moraju da uvedu cenu ugljenika. Crna Gora i Ukrajina već su postigle određeni napredak, ali za sada je malo podsticaja da bi druge zemlje sledile njihove korake, ili da ove zemlje osiguraju da cene ugljenika budu dovoljno visoke kako bi bile pravo obeshrabrenje, ako im je dozvoljeno da nastave sa prodajom svoje električne energije u EU pod istim uslovima kao i do sada.

Za zemlje koje nisu članice ETS-a, a koje izvoze u EU, posebno one manje na zapadnom Balkanu, taksa na granicu ugljenika pomogla bi da se osigura da život elektrana ne bude veštački produžavan i da se uvidi da nove elektrane na uglj nisu ekonomične. Ovo se ne bi odnosilo samo na emisije ugljenika, već i zagađenje vazduha i druga kršenja Ugovora o Energetskoj zajednici u sektoru uglja.

Zemlje Energetske zajednice mogle bi biti oslobođene takse na granicu ugljenika ako samostalno počnu da primjenjuju cene emisija CO₂ na nivou koji služi kao pravi podsticaj za dekarbonizaciju.

U interesu Zapadnog Balkana je da uvedu sopstvene cene emisija CO₂, kako ne bi bile podređene taksi EU na granicu ugljenika, jer će na taj način zadržati prihode i moći da ih koriste za uštedu energije i unapređenje solarne i energije vetra.

Ali EU ne treba da čeka da ove zemlje same deluju. Potrebno je da se što pre uvede taksa na granicu ugljenika i da se ti prihodi iskoriste za unapređenje pravedne i održive energetske tranzicije.

Izvor: bankwatch.org